

Brussel, 22.5.2017
COM(2017) 500 final

**MEDEDELING VAN DE COMMISSIE , HET EUROPEES PARLEMENT, DE
EUROPESE RAAD, DE RAAD, DE EUROPESE CENTRALE BANK, HET
EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ, HET COMITÉ VAN DE
REGIO'S EN DE EUROPESE INVESTERINGSBANK**

Europees semester 2017 European Semester: landspecifieke aanbevelingen

1. INLEIDING

De Europese economie is bestand gebleken tegen belangrijke uitdagingen. In 2016 zijn de economieën van de EU en de eurozone met bijna 2% gegroeid en hadden 232,9 miljoen mensen in de EU een baan, het grootste aantal dat ooit is geregistreerd. Volgens de economische voorjaarsprognoses 2017 van de Europese Commissie¹ zullen de overheidsfinanciën blijven verbeteren: het algemene overheidstekort in de eurozone, dat enkele jaren geleden nog meer dan 6 % bedroeg, belooft dit jaar naar verwachting 1,4 % en de schuld-bbp-ratio zal, na jaren lang sterk te zijn opgelopen, waarschijnlijk langzaam afnemen en volgend jaar op iets minder dan 90 % uitkomen. De economie profiteert nu van de veerkracht van binnenlandse groeibevorderende factoren, ondersteunend economisch beleid (waaronder een accommoderend monetair beleid en een niet-restrictief begrotingsbeleid), een geleidelijke verbetering van de wereldhandel en de vrij gunstige wisselkoers van de euro. De economische ontwikkelingen hebben echter nog steeds te lijden van de zwakke onderliggende productiviteit en de gevolgen van de crisis, waaronder aanhoudende ongelijkheden en verschillen tussen landen. Met name externe factoren blijven een bron van grote onzekerheid en het groeipotentieel heeft een krachtige impuls nodig.

Om de positieve tendensen en de convergentie binnen de EU te versterken, moeten economieën concurrerder, veerkrachtiger, inclusiever en innovatiever worden. Dat is hetgeen wordt beoogd met de aanbevelingen in het kader van het Europees semester voor coördinatie van het economisch beleid. Hervormingen zijn gemakkelijker door te voeren in een gunstig klimaat en zij zijn zeer noodzakelijk om de huidige positieve economische en sociale tendensen kracht bij te zetten en de modernisering van onze economieën te ondersteunen. Weldoordachte en goed op elkaar aansluitende hervormingen, waarbij ook herverdelingseffecten in aanmerking worden genomen, zouden de burgers en bedrijven van de EU in staat moeten stellen om zowel tot groei bij te dragen als daarvan te profiteren, convergentie moeten bevorderen en nadelige effecten van verandering zoveel mogelijk moeten beperken. Het uitvoeren van deze hervormingen zal tevens bijdragen tot meer convergentie binnen de EU en de eurozone, mede door een versterking van hun veerkracht.

Bij hervormingen moet terdege rekening worden gehouden met de specifieke sociaaleconomische situatie en uitdagingen in elke lidstaat. Sinds 2010 worden er ingrijpende arbeidsmarkthervormingen aangenomen, met name in een aantal van de landen die het hardst door de crisis zijn getroffen. Deze hervormingen hebben geholpen het aanpassingsvermogen van hun economieën te verbeteren, het concurrentievermogen te herstellen en de werkgelegenheid te vergroten. Met andere hervormingen is getracht het ondernemingsklimaat en de werking van financiële en

¹ Zie de nationale programma's op:

https://ec.europa.eu/info/2017-european-semester-national-reform-programmes-and-stability-convergence-programmes_nl en de economische voorjaarsprognoses 2017 van de Commissie van 11 mei 2017 op: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/spring-2017-economic-forecast_nl

productmarkten te verbeteren. Recentelijk wordt er steeds meer aandacht geschonken aan het verlichten van de belastingdruk op arbeid en aan het moderniseren van het sociale beleid en de arbeidsmarktparameters, teneinde de werking daarvan te verbeteren en de voordelen van groei eerlijk over de samenleving te verdelen. Er moeten echter meer inspanningen worden geleverd, met name wat betreft het hervormen van de product- en dienstenmarkten en het moderniseren van het openbaar bestuur – gebieden die van belang zijn voor het bevorderen van investeringen, het vergroten van de handelsintegratie en het versterken van het concurrentievermogen.

De hervormingen moeten ook waarborgen dat het economisch herstel op termijn duurzaam is en de veerkracht met het oog op toekomstige economische en maatschappelijke veranderingen versterken. Dit vereist meer focus op hervormingen die investeringen in sociale infrastructuur, onderwijs, voor- en vroegschoolse educatie en opvang, en een leven lang leren bevorderen. Ook zijn er meer hervormingen nodig die de onderzoeks- en innovatiecapaciteit bevorderen en de productiviteit verbeteren. Dergelijke hervormingen zouden ten goede kunnen komen aan lidstaten die een inhaalslag maken en onder steeds grotere druk staan om de transitie naar specialisatie in kennisintensieve bedrijfstakken te maken. Ook landen met een chronisch lage productiviteitsgroei zouden daar baat bij kunnen hebben. Daarnaast zou specifieke aandacht moeten worden geschonken aan de algehele efficiëntie van de belasting- en socialezekerheidsstelsels. In landen met spaaroverschotten en weinig investeringen zijn aanvullende investeringen nodig om economisch succes in de toekomst te waarborgen, met name gelet op de vergrijzing van de bevolking.

Er zijn nog steeds veel beperkingen die drukken op de commerciële activiteiten. De inkomende buitenlandse directe investeringen zijn momenteel gering en de integratie en diversificatie van de handel zijn in bepaalde delen van de EU-economie nog zwak. Er is nog steeds sprake van beperkingen inzake zakelijke diensten, en onevenredige wettelijke vereisten en omslachtige administratieve procedures in bepaalde dienstensectoren. De markten voor overheidsopdrachten kampen nog altijd met versnippering en inefficiënties. Deze factoren blijven de handelsintegratie op de interne markt belemmeren en de integratie van bedrijven in de waardeketen vertragen doordat zij met extra kosten gepaard gaan of de markttoegang beperken. Het stimuleren van innovatie en productiviteit en het verkleinen van de verschillen in economische prestaties tussen ondernemingen, sectoren en regio's, schept ruimte voor dynamische loonontwikkelingen en verbeteringen van het vrij besteedbare gezinsinkomen.

Sociale prioriteiten moeten een belangrijk onderdeel zijn van de hervormingsinspanningen. Zoals is uiteengezet in het witboek over de toekomst van Europa en in de discussienota over de sociale dimensie van Europa tegen 2025 is het herstel nog ongelijk verdeeld over de samenleving en de regio's. Het aanpakken van de gevolgen van de crisis, die variëren van langdurige werkloosheid tot een hoge openbare en particuliere schuld, blijft een dringende prioriteit. Er zijn structurele

hervormingen nodig om sociale rechtvaardigheid te bevorderen, inkomensongelijkheden te verkleinen en convergentie naar betere resultaten te ondersteunen. Bij het opstellen en uitvoeren van de hervormingsagenda moet rekening worden gehouden met sociale prioriteiten en de gevolgen van hervormingen.

Om een aantal van deze kwesties te helpen aanpakken en verdere convergentie in goede banen te leiden, heeft de Commissie haar voorstel voor een Europese pijler van sociale rechten gepresenteerd. De pijler moet voorzien in een aantal grondbeginselen ter ondersteuning van goed werkende en billijke arbeidsmarkten en socialezekerheidsstelsels. De pijler is bedoeld als kompas voor een hernieuwd convergentieproces. De analyse en aanbevelingen van het Europees semester zullen de in de pijler vastgelegde beginselen weerspiegelen en bevorderen door de vooruitgang bij de toepassing ervan te beoordelen, te meten en te vergelijken. Op een aantal gebieden zullen benchmarks worden vastgesteld en goede praktijken worden uitgewisseld. Een sociaal scorebord zal helpen de vooruitgang bij te houden.

Het Europees semester en de landspecifieke aanbevelingen voorzien in jaarlijkse leidraden voor de hervormingen van de lidstaten. Hoewel de aanbevelingen aan de lidstaten jaarlijks worden aangepast in het licht van de geboekte vooruitgang en het veranderende kader, zijn zij stevig verankerd in de bredere prioriteiten die worden beschreven in de State of the Union van de voorzitter van de Commissie en de jaarlijkse groeianalyse. Voor de landen van de eurozone weerspiegelen zij tevens de aanbevelingen voor het economisch beleid van de eurozone. Coherentie en consistentie tussen de aanbevelingen voor de eurozone en de landspecifieke aanbevelingen is van wezenlijk belang om ervoor te zorgen dat op het niveau van de eurozone de passende beleidsmix tot stand komt en er bij de beleidsvorming naar behoren rekening wordt gehouden met overloopeffecten binnen de eurozone. De bredere langetermijnvisie van de Europa 2020-strategie en de duurzame-ontwikkelingsdoelen 2030 zijn van essentieel belang voor het aansturen van het optreden op jaarlijkse basis en zij maken integrerend deel uit van het Europees semester.

De Commissie heeft concrete stappen gezet om de uitvoering van de hervormingen door de lidstaten en het ownership ervan te verbeteren en te ondersteunen. Evenals in voorgaande jaren zijn de aanbevelingen gebaseerd op een uitvoerige dialoog op meerdere niveaus met het Europees Parlement, nationale parlementen, overheidsinstanties van de lidstaten, sociale partners, het maatschappelijk middenveld en andere belangrijke belanghebbenden. Voor het eerst raadpleegde de Commissie de lidstaten over de in februari bekendgemaakte ontwerpen van landverslagen², ter bevordering van een gemeenschappelijke visie op de belangrijkste economische en sociale prioriteiten. Ook overlegt de Commissie geregeld met de sociale partners op nationaal en EU-niveau, en heeft zij de lidstaten verzocht om meer aandacht te besteden aan de inbreng van de nationale sociale

² Zie https://ec.europa.eu/info/publications/2017-european-semester-country-reports_nl

partners. Het gaat er onder meer om de nationale partners nauwer bij de nationale hervormingsprogramma's te betrekken en hen te raadplegen over kernpunten van het semester. In haar voorstellen voor de landspecifieke aanbevelingen van dit jaar focust de Commissie ook op de meest spoedeisende kwesties.

2. ALGEMENE VOORTGANG BIJ DE HERVORMINGEN EN BIJ DE CORRECTIE VAN ONEVENWICHTIGHEDEN

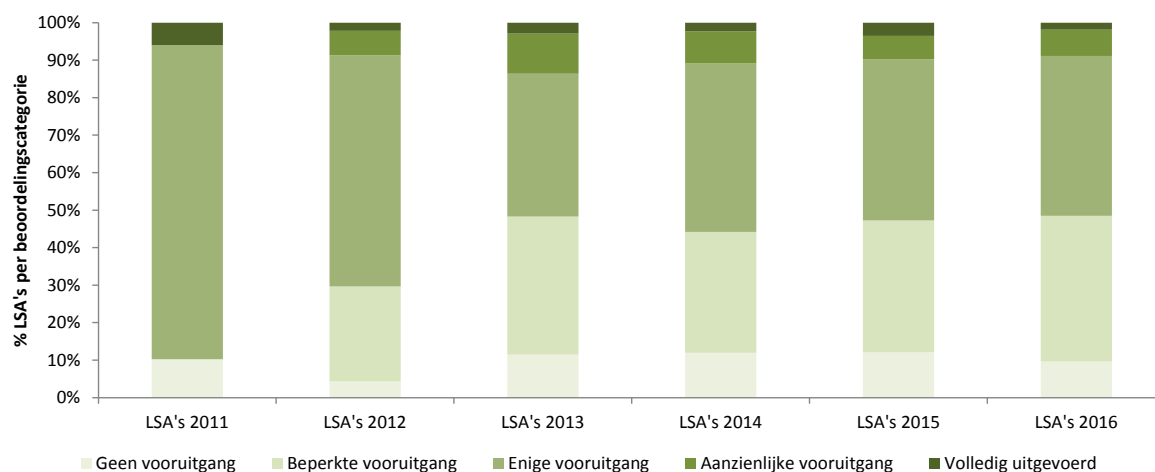
De ervaring van de laatste jaren wijst uit dat de lidstaten zich actief willen inzetten voor structurele hervormingen. De vooruitgang die is geboekt bij de tenuitvoerlegging van elke landspecifieke aanbeveling, is het duidelijkst zichtbaar als de hele periode, vanaf de vaststelling van de betrokken aanbeveling, in ogenschouw wordt genomen. Bij het leeuwendeel van de hervormingen is aanzienlijke vooruitgang geboekt, ofschoon er tussen de lidstaten verschillen zijn wat betreft ritme en grondigheid van de tenuitvoerlegging. Om de betrokkenheid van de lidstaten bij de hervormingen te bevorderen en ertoe bij te dragen dat deze beter worden uitgevoerd, vestigt de Commissie haar aandacht thans op topprioriteiten van macro-economisch en sociaal belang. Gedurende de recente cycli van het Europees semester zijn de aanbevelingen sterker toegespitst op hervormingsmaatregelen die binnen een periode van 12-18 maanden kunnen worden uitgevoerd. Hoewel dit van belang is voor het genereren van een momentum en het zetten van eerste stappen, is die termijn voor een echte beoordeling aan de krappe kant: de ervaring leert dat hervormingen vaak over een langere periode hun beslag krijgen en dat hun impact dus over meerdere jaren moet worden gemeten.

Bij de uitvoering van ongeveer twee derde van de landspecifieke aanbevelingen die voor 2016 zijn gedaan, is ten minste “enige vooruitgang” geboekt. Sinds 2011 stelt de Raad jaarlijks voor elke lidstaat een reeks aanbevelingen vast. De gerichte hervormingen zijn dikwijls ingrijpend en het vergt tijd om ze voor te bereiden en uit te voeren overeenkomstig de nationale praktijken. Regeringen, nationale parlementen, sociale partners en andere belanghebbenden en individuele burgers moeten tijd investeren, debatten voeren en een analyse maken om tot een optimale aanpak te komen van de kwesties waarop de aanbevelingen betrekking hebben. Daarbij moeten er in de regel compromissen worden gesloten die zoveel mogelijk rekening houden met de verschillende economische, sociale, institutionele en politieke overwegingen.

Bij de tenuitvoerlegging van de aanbevelingen uit eerdere jaren is aanzienlijk meer vooruitgang geboekt dan bij de aanbevelingen die minder dan een jaar geleden zijn gedaan. Ook daaruit blijkt dat de tenuitvoerlegging van hervormingen tijd vergt en dat het belangrijk is het proces te beoordelen op basis van de middellange termijn, en niet louter uit te gaan van de korte termijn. Over meerdere jaren bezien zijn de hervormingen het verst gevorderd op het gebied van begrotingsbeleid en -

governance en op dat van de financiële diensten. Dit hangt goeddeels samen met de inspanningen die zijn geleverd om de economische en financiële crisis te overwinnen, aangezien de hoge schulden en grote begrotingstekorten moesten worden aangepakt en de financiële sector moest worden gestabiliseerd. In veel landen zijn belangrijke maatregelen genomen om de houdbaarheid van pensioenstelsels te verbeteren. Gebieden waarop de vooruitgang trager verloopt, zijn gezondheidszorg en langdurige zorg, de verbreding van de belastinggrondslag, de verbetering van het ondernemingsklimaat, de toegang tot financiering en concurrentie in de dienstensector. Enkele hiervan zijn langetermijnprioriteiten die vanwege toenemende demografische uitdagingen urgenter zullen worden en nog aan belang zouden kunnen winnen als de groei matig blijft. Sinds het begin van het Europees semester in 2011 neemt het tempo van de vooruitgang – als geconstateerd één jaar na de vaststelling van de aanbevelingen – licht af. Dit kan deels het geval zijn doordat de politiek eenvoudiger hervormingen het eerst zijn doorgevoerd en doordat het besef van urgentie tijdens de crisis groter was. Deze trend is met de tenuitvoerlegging van de landspecifieke aanbevelingen van 2016 echter gestuit.

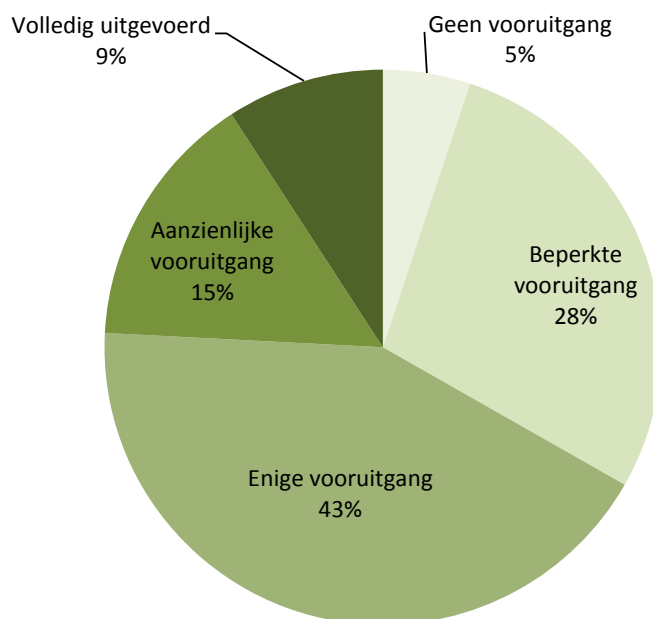
Figuur 1: Tenuitvoerlegging van landspecifieke aanbevelingen: jaarlijkse beoordeling per jaar sinds 2011

* LSA's 2011-2012: Andere beoordelingscategorieën

** De algehele beoordeling van de landspecifieke aanbevelingen ten aanzien van het begrotingsbeleid heeft ook betrekking op de naleving van het stabiliteits- en groeipact.

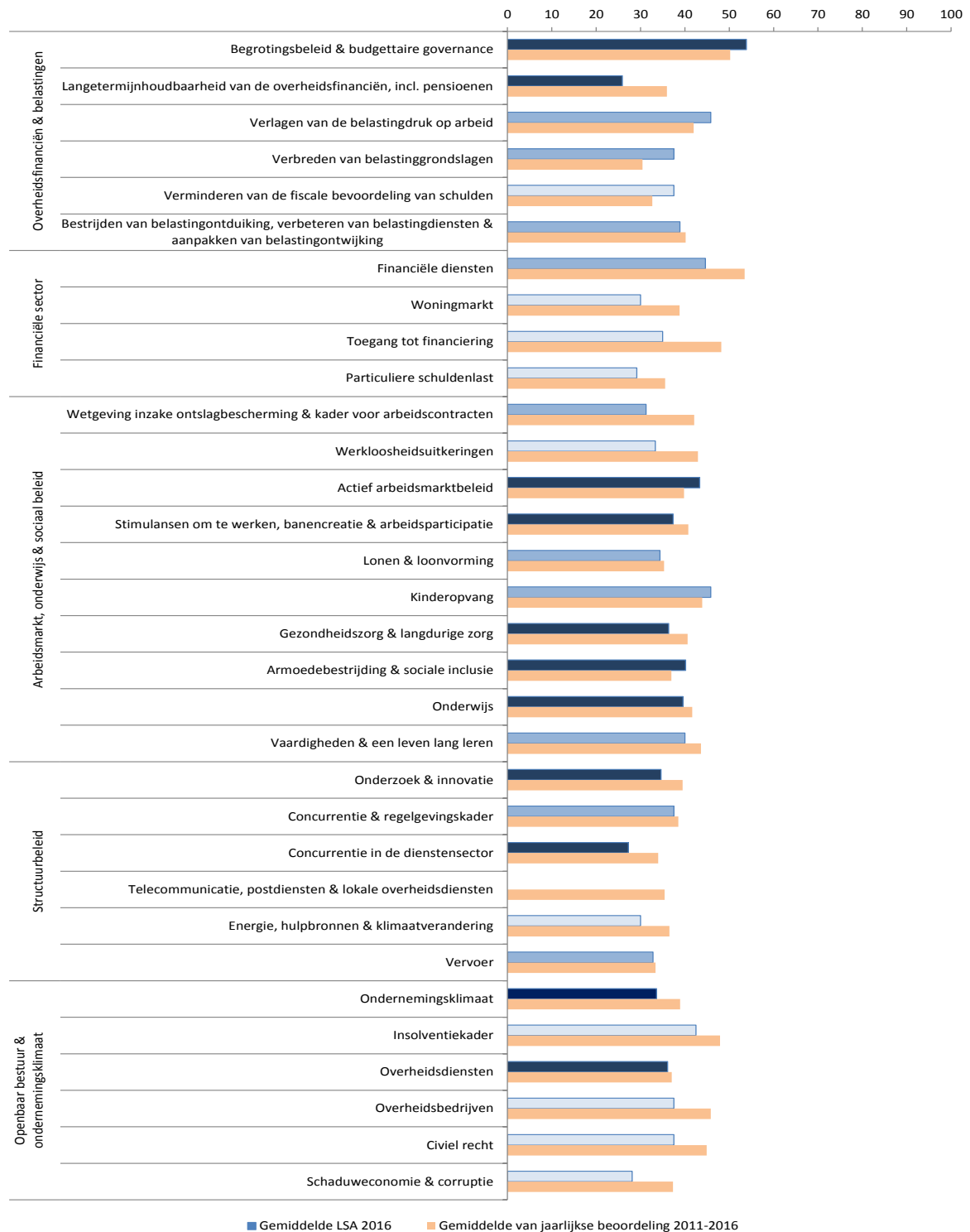
Figuur 2: Algemene tenuitvoerlegging van de landspecifieke aanbevelingen 2011-2016 tot nu toe (meerjarige beoordeling)

De belangrijkste vooruitgang die de lidstaten sinds de vaststelling van de landspecifieke aanbevelingen van vorig jaar hebben geboekt, heeft betrekking op het begrotingsbeleid en de begrotingsgovernance en op een actief arbeidsmarktbeleid. Er zijn stappen gezet op het gebied van het fiscale beleid (ter vermindering van de belastingdruk op arbeid), de arbeidsmarkt en het sociale beleid (met name armoedebestrijding, sociale inclusie en kinderopvang) en financiële diensten.

Tot de gebieden waarop het minste vooruitgang is geboekt, behoren de langetermijnhoudbaarheid van de overheidsfinanciën, de concurrentie in de dienstensector, en het ondernemingsklimaat. Het algemene beeld dat naar voren komt, is dat de lidstaten inspanningen blijven leveren om hervormingen ten uitvoer te leggen, maar dat tot dusver de voortgang varieert van “beperkte” tot “enige” vooruitgang voor de meeste beleidsterreinen die in de landspecifieke aanbevelingen van 2016 zijn vermeld. Dit betekent dat er nog steeds werk wacht voordat de hervormingen volledig ten uitvoer zijn gelegd en resultaten opleveren voor burgers en bedrijven.

Figuur 3: Beoordeling van de vooruitgang inzake de landspecifieke aanbevelingen van 2016 per beleidsterrein

Gericht tot 1-5 lidstaten

Gericht tot 6-10 lidstaten

Gericht tot 11+ lidstaten

Het corrigeren van macro-economische onevenwichtigheden duurt voort en hoewel de tenuitvoerlegging van de betrokken hervormingen vordert, is het beeld over de hele EU genomen grotendeels asymmetrisch, in de zin dat in landen met externe tekorten of schulden verdere vooruitgang is geboekt. Tegelijk blijven de overschotten op de lopende rekening in een aantal andere landen groot. Het hardnekkige overschot op de lopende rekening van de eurozone dat hieruit voortvloeit, weerspiegelt een algehele vraagdynamiek die nog steeds geen gelijke tred kan houden met de economische activiteit. Bovendien is de kerninflatie historisch laag. Deze omstandigheden maken het er niet gemakkelijker op voor landen die hun binnenlandse en buitenlandse schuld moeten afbouwen. De afbouw van de particuliere en publieke schuld verloopt dan ook in een traag en ongelijk tempo, belemmerd door een lage nominale groei. Het stimuleren van het prijs- en het niet-prijsconcurrentievermogen zou helpen externe onevenwichtigheden in de eurozone te corrigeren. Lidstaten met hoge tekorten op de lopende rekeningen of hoge externe schulden kunnen bijdragen tot evenwichtsherstel in de eurozone door maatregelen te nemen die de productiviteit bevorderen. Lidstaten met grote overschotten op de lopende rekening kunnen bijdragen tot evenwichtsherstel in de eurozone door middel van structurele hervormingen en andere maatregelen die de binnenlandse vraag stimuleren om de overschotten te verkleinen. Dit kan met name worden gerealiseerd door investeringen te stimuleren en een krachtiger loonstijging te bevorderen. Het huidige klimaat van lage rentetarieven biedt hiertoe ook extra mogelijkheden, met name in landen met aanzienlijke budgettaire ruimte.

Een aantal onevenwichtigheden moet nog worden aangepakt. Bepaalde landen hebben nog steeds te maken met zeer hoge niveaus van overheidsschuld, particuliere schuld en schuld ten opzichte van het buitenland. Het is voor het verminderen van de kwetsbaarheid van essentieel belang dat deze schulden aanzienlijk blijven afnemen, ook gezien het verwachte aantrekken van de inflatie- en rentepercentages. De kapitaalbuffers in de financiële sector zijn versterkt, maar geringe rentabiliteit, gepaard aan een hoog percentage probleemkredieten, leidt tot problemen. De situatie op de arbeidsmarkt wordt over de hele linie beter, hoewel het aanhouden van de hoge werkloosheid en de grote ongelijkheid tot maatschappelijke spanningen leiden en de economische prestaties van enkele lidstaten negatief beïnvloeden. In een groeiend aantal lidstaten zorgen de krachtige ontwikkelingen van de woningprijzen voor uitdagingen.

In februari 2017 stelde de Commissie in twaalf lidstaten onevenwichtigheden vast; passende follow-up maakt deel uit van de landspecifieke aanbevelingen, die ingaan op de uitdagingen die zijn vastgesteld in de procedure voor macro-economische onevenwichtigheden. Voor dertien lidstaten zijn diepgaande evaluaties uitgevoerd. Daarbij is vastgesteld dat Finland geen onevenwichtigheden meer ondervindt, zes lidstaten onevenwichtigheden ondervinden (Duitsland, Ierland,

Spanje, Nederland, Slovenië en Zweden) en de overige zes lidstaten buitensporige onevenwichtigheden ondervinden (Bulgarije, Frankrijk, Kroatië, Italië, Cyprus en Portugal). Wat betreft Cyprus, Italië en Portugal heeft de Commissie in februari aangekondigd dat zij haar beoordeling zal toetsen in het licht van het ambitieniveau van de nationale hervormingsprogramma's van de betrokken landen.

Kader 1. Beoordeling van de nationale hervormingsprogramma's van Italië, Cyprus en Portugal

In februari 2017 maakte de Commissie bekend dat Italië, Cyprus en Portugal buitensporige onevenwichtigheden ondervonden en dat zij, gezien de aanhoudende structurele tekortkomingen die uit de analyse in het kader van de grondige evaluaties naar voren waren gekomen, deze beoordeling in mei zou evalueren. De Commissie is de ontwikkelingen in deze drie landen blijven monitoren, en met name de beleidsvoornemens als beschreven in de nationale hervormingsprogramma's die zij in april hebben ingediend.

Het programma van Cyprus bevat de beleidsinitiatieven voor de korte en middellange termijn die bestemd zijn om andere economische en structurele knelpunten te verhelpen. Dit zal met name gebeuren door de overheidssector doeltreffender te maken, de werking van het insolventiekader te verbeteren, de afgifte en overdracht van eigendomsbewijzen te stroomlijnen en het rechtsstelsel te moderniseren. Ook staan er in het programma beleidsmaatregelen om het concurrentievermogen te verbeteren en belemmeringen voor investeringen weg te nemen, met name door het actieplan voor groei verder uit te voeren. Hoewel veel hervormingstoezeggingen voldoende ambitieus lijken om het hoofd te bieden aan de uitdagingen van Cyprus, ontbreken veelal gegevens over wanneer de betrokken maatregelen zullen worden vastgesteld en uitgevoerd.

Het hervormingsprogramma 2017 van Italië bevat toezeggingen voor de korte en middellange termijn, en sluit aan bij eerdere programma's. Tot de uiterlijk medio 2017 te nemen maatregelen behoren de definitieve vaststelling van de hangende wetgeving inzake mededinging, de hervorming van het strafrecht en de verjaringstermijnen, en de tenuitvoerlegging van de wet inzake armoedebestrijding. Ook zijn er maatregelen gepland in verband met loononderhandelingen op ondernemingsniveau, een taxshift en privatisering. Op de middellange termijn is het programma met name gericht op overheidsfinanciën, belastingen, de arbeidsmarkt, het bank- en kredietwezen, mededinging, het openbaar bestuur en het rechtsstelsel, en investeringen. Hoewel veel hervormingstoezeggingen voldoende ambitieus lijken om de uitdagingen van Italië op passende wijze aan te pakken, is het voor de geloofwaardigheid ervan cruciaal dat er praktische uitvoering aan wordt gegeven.

Het hervormingsprogramma van 2017 van Portugal omvat een economische en sociale middellangetermijnstrategie die aansluit bij het programma van 2016. De voorgestelde maatregelen hebben ten doel de vaardigheden van de beroepsbevolking te verbeteren, de segmentering van de arbeidsmarkt aan te pakken, het ondernemingsklimaat te bevorderen en het concurrentievermogen van Portugese

bedrijven te vergroten, bedrijfsschulden en werkloosheid terug te dringen, het openbaar bestuur te moderniseren en de sociale bescherming te verbeteren. Hoewel veel hervormingstoezeggingen voldoende ambitieus lijken om de uitdagingen Portugal op passende wijze aan te pakken, ontbreken in het document details en concrete uitvoeringsplannen in verband met een aantal belangrijke gebieden, zoals het terugdringen van de particuliere en publieke schuld. De Portugese autoriteiten hebben in een brief van 14 mei 2017 nadere gegevens verstrekt over de maatregelen en de timing daarvan.

Gezien deze beoordelingen en rekening houdend met alle beschikbare informatie, heeft de Commissie geconcludeerd dat er momenteel geen analytische basis is om de volgende stap te zetten in de procedure voor macro-economische onevenwichtigheden, mits de drie landen de hervormingen die in hun landspecifieke aanbevelingen zijn uiteengezet, vlot en volledig implementeren. De Commissie zal deze drie landen blijven monitoren, zoals zij dat bij alle landen met buitensporige onevenwichtigheden doet, en dat met name door middel van 'specifieke monitoring'.

De Commissie heeft haar monitoring van de beleidsuitvoering in het kader van de procedure voor macro-economische onevenwichtigheden aangescherpt.

Overeenkomstig de beslissing van vorig jaar om de categorieën lidstaten in het kader van de procedure voor macro-economische onevenwichtigheden te stroomlijnen, is een procedure van 'specifieke monitoring' toegepast op alle landen met onevenwichtigheden of buitensporige onevenwichtigheden. Hoe grondig de monitoring wordt aangepakt, hangt af van de uitdagingen en de ernst van de onevenwichtigheden. Beoogd wordt door middel van een intensievere dialoog tussen de Commissie en de nationale autoriteiten bij te dragen tot een snellere en bredere beleidsreactie op de vastgestelde onevenwichtigheden.

3. BELANGRIJKSTE DOELSTELLINGEN VAN DE AANBEVELINGEN VOOR 2017-2018

De algemene doelstelling van de aanbevelingen bestaat erin voor meer banen en snellere groei te zorgen en daarbij rekening te houden met overwegingen inzake sociale rechtvaardigheid. De aanbevelingen zijn gekozen na een brede beleidsanalyse en overleg met belangrijke belanghebbenden. Ze berusten op de kwesties die zijn vastgesteld in de jaarlijkse groeianalyse, de procedure voor macro-economische onevenwichtigheden, het toezicht in het kader van het stabiliteits- en groeipact, bezoeken aan de lidstaten, overleg met de lidstaten, de tripartiete sociale top, de jaarlijkse conventie voor inclusieve groei met het maatschappelijk middenveld en de aanbevelingen voor de eurozone.

De uitdagingen verschillen aanzienlijk tussen de lidstaten. In sommige lidstaten, bijvoorbeeld die welke buitensporige onevenwichtigheden ondervinden, vergen de

vastgestelde uitdagingen brede en soms dringende beleidsmaatregelen. In andere lidstaten, waar de economische prestaties over het geheel genomen toereikend zijn en de uitdagingen specifiek van aard zijn, worden gerichtere beleidsmaatregelen aanbevolen. Deze verschillen komen tot uiting in het aantal aanbevelingen dat tot elke lidstaat wordt gericht, alsook in de reikwijdte en de formulering daarvan. De lidstaten worden geacht actie te ondernemen om alle uitdagingen aan te pakken die zijn vastgesteld in de brede analyse in de in februari uitgebrachte landverslagen, ook als deze uitdagingen niet zijn terug te vinden in de landspecifieke aanbevelingen. Er moet met name aandacht aan worden besteed dat de hervormingen qua volgorde goed op elkaar aansluiten en er zo nodig begeleidende maatregelen worden genomen, op basis van de beoordeling van de herverdelingseffecten van de hervormingen.

Arbeidsmarkt

Veel lidstaten hebben hervormingen ten uitvoer gelegd om de prestaties van de arbeidsmarkten te versterken, maar er zijn nadere inspanningen noodzakelijk om de hoge werkloosheid aan te pakken. Eerdere hervormingen werpen vrucht af: ze genereren banen en verbeteren de arbeidsmarktvoorwaarden. De jeugdwerkloosheid en de langdurige werkloosheid blijven echter spoedeisende prioriteiten en er moeten meer inspanningen worden geleverd om veerkrachtige en inclusieve arbeidsmarkten te bevorderen. Het gaat onder meer om het aanpakken van de arbeidsmarktsegmentatie en het doeltreffender maken van het actieve arbeidsmarktbeleid (bijvoorbeeld in België, Bulgarije, Ierland, Italië, Litouwen, Hongarije, Portugal en Roemenië) en het sociaal beleid (bijvoorbeeld in Bulgarije, Litouwen en Spanje). Ook moeten er stelsels van collectieve onderhandelingen worden ontwikkeld die gunstiger zijn voor het scheppen van banen en het versterken van de productiviteitsgroei. In enkele landen waar de werkgelegenheid volledig of nagenoeg volledig is, zouden de reële lonen sneller kunnen stijgen, hetgeen gunstige effecten zou hebben op de gezamenlijke consumptie. Dit zou kunnen bijdragen tot het verminderen van de grote overschotten op de lopende rekening in Duitsland en Nederland.

Arbeidsmarktsegmentatie belemmert de productiviteit en de ontwikkeling van menselijk kapitaal. Structurele veranderingen op het gebied van de werkgelegenheid hebben geleid tot meer vormen van tijdelijke arbeid. Nieuwe vormen van arbeid kunnen meer banenkansen opleveren en de ontwikkeling van bedrijven stimuleren. Zij kunnen echter ook de toegang tot diensten voor sociale bescherming, opleiding en arbeidsvoorziening beperken, de arbeidszekerheid verzwakken en de doelstelling hoogwaardige banen te creëren ondermijnen.

Er moet meer worden gedaan om de arbeidsparticipatie te verbeteren. Ondanks de voortdurend toenemende arbeidsparticipatie van vrouwen en enkele maatregelen voor een beter evenwicht tussen werk en privéleven, zijn er tussen mannen en vrouwen nog steeds significante verschillen wat betreft arbeidsparticipatie en

beloning. De Commissie stelt de lidstaten derhalve eens te meer voor actie te ondernemen op dit gebied. Er zijn aanvullende inspanningen nodig om de integratie van migranten en mensen met een migratieachtergrond in de arbeidsmarkt te verbeteren (bijvoorbeeld in België, Frankrijk, Nederland, Oostenrijk en Finland).

De ondersteuning van een actievere oudere bevolking vereist een combinatie van pensioenhervormingen, arbeidsmarktbeleid, een leven lang leren en volksgezondheidsbeleid. De arbeidsparticipatie van oudere werknemers is toegenomen, maar blijft in veel landen gering. Gezien de veroudering van de bevolking en de hogere afhankelijkheidsratio's is het van cruciaal belang ouderen aan de arbeidsmarkt te laten deelnemen om te waarborgen dat de socialebeschermingsstelsels houdbaar en toereikend zijn. Voor het welzijn van ouderen is het ook van belang dat zij actief en gezond blijven. De Commissie heeft dan ook een aantal aanbevelingen gedaan voor de gevallen waarin het optreden op dit gebied enigszins beperkt was en de uitdagingen urgenter zijn (bijvoorbeeld in Duitsland, Kroatië, Luxemburg, Oostenrijk, Polen en Slovenië). De lidstaten hebben met succes hervormingen doorgevoerd in hun zorgstelsels. In een aantal lidstaten hebben de prestaties, houdbaarheid en toegankelijkheid van het zorgstelsel te lijden van constante onderfinanciering, inefficiënte toewijzing van middelen, te grote afhankelijkheid van ziekenhuiszorg, hoge eigen bijdragen en personeelstekorten. Een aantal aanbevelingen heeft betrekking op deze kwesties (bijvoorbeeld die voor Letland, Oostenrijk en Roemenië).

De sociale dialoog speelt een belangrijke rol. Het is van wezenlijk belang ervoor te zorgen dat de sociale partners in staat worden gesteld ten volle hun rol te spelen bij de collectieve onderhandelingen overeenkomstig de nationale praktijken. Naast een goed functionerende sociale dialoog is betrokkenheid en constructieve medewerking van de sociale partners bij het ontwerpen en uitvoeren van adequate beleidsmaatregelen en hervormingen cruciaal met het oog op een groter gevoel van ownership en meer doeltreffendheid.

Socialebeschermingssystemen en ongelijkheid

Socialebeschermingssystemen moeten zorgen voor ondersteunende diensten voor iedereen en in toereikende inkomenssteun voor wie daaraan behoefte heeft; voor wie in staat is te werken, moeten zij de werkgelegenheid en arbeidsparticipatie bevorderen. Er moet een juiste balans worden gevonden tussen flexibiliteit en zekerheid; daarbij moet een sociale bescherming worden geboden die passend is qua niveau, dekking en duur. Ook zijn hervormingen nodig die ervoor zorgen dat werken loont en zo de overgang naar werk aanmoedigen.

Bij het ontwerpen van beleidshervormingen en het monitoren van de uitvoering daarvan moeten inkomensongelijkheid en armoede de nodige aandacht krijgen. Zoals is uiteengezet in de jaarlijkse groeianalyse en verder is onderbouwd in de

analyses in de landverslagen, zijn in een aantal lidstaten kritieke nieuwe sociaaleconomische ontwikkelingen geconstateerd. Deze hebben betrekking op inkomensongelijkheid of sociaaleconomische ongelijkheid op het gebied van onderwijs en gezondheidszorg. Met deze ontwikkelingen moet rekening worden gehouden bij het ontwerpen van economisch beleid. Bovendien hebben de lidstaten waar de ongelijkheid het grootst is, doorgaans hogere armoedepercentages. Voor het verhelpen van inkomensongelijkheid en armoede is een breed pakket preventieve en verzachtende beleidsmaatregelen nodig. Zo moet er onder meer worden gezorgd voor gelijke toegang tot onderwijs en gezondheidszorg, betere kansen op de arbeidsmarkt en inkomensvoorzichten, betaalbare hoogwaardige diensten en weldoordachte belasting- en socialezekerheidsstelsels.

Belasting- en socialezekerheidsstelsels kunnen samen – door middel van progressieve belastingen, goede belastinginning en passende sociale uitkeringen – de arbeidsparticipatie bevorderen en inkomensongelijkheid en armoede helpen terugdringen. Hoewel het ontwerpen van de nationale belastingstelsels tot de exclusieve bevoegdheden van de lidstaten behoort, wijst de ervaring uit dat de combinatie van weinig progressieve belastingen, gebrekkige belastinginning en een zwak sociaal vangnet voor zowel de samenleving als de economische groei schadelijk is. In dit verband is een aantal aanbevelingen gedaan om de adequaatheid en dekking van vangnetten (zoals het minimuminkomen) alsmede de transparantie en coördinatie van sociale uitkeringen te verbeteren.

Onderwijs

Betere vaardigheden zijn essentieel voor het verbeteren van de kansen op de arbeidsmarkt en het ondersteunen van innovatie en productiviteitsgroei. De arbeidsparticipatie onder laaggeschoolde werknemers is lager en zij maken een groot deel uit van de populatie langdurig werklozen. Ook voor het boeken van technologische vooruitgang, het vasthouden van productiviteitsgroei en het ondervangen van vergrijzing is het van cruciaal belang in vaardigheden te investeren en de overgang van laaggeschoolde naar hooggeschoolde banen en loopbaanmogelijkheden te ondersteunen. De hervormingen moeten maatregelen omvatten om de bevolking met basisvaardigheden om- of bij te scholen en om onderwijs, beroepsonderwijs en -opleiding, tertiair onderwijs en initiatieven op het gebied van een leven lang leren beter af te stemmen op de behoeften van de arbeidsmarkt. Ook zou ernaar moeten worden gestreefd ongelijkheid wat betreft de toegang tot hoogwaardig onderwijs te verminderen, met name voor achtergestelde groepen als de Roma en studenten met een migratieachtergrond. Al deze maatregelen doen ook uitkomen dat de sociale partners een belangrijke rol spelen waar het gaat om het bieden van kansen inzake hooggeschoolde arbeid met een hoge productiviteit en een leven lang leren. Aanbevelingen inzake kwesties die verband houden met onderwijs worden dit jaar voorgesteld voor Oostenrijk, België, Bulgarije, Spanje,

Frankrijk, Litouwen, Cyprus, Kroatië, Hongarije, Oostenrijk, Roemenië, Slowakije en het Verenigd Koninkrijk.

Financiële sector

Het verhelpen van de resterende kwetsbaarheden in de banksector zou het herstel helpen ondersteunen en de financiering van het Europese bedrijfsleven versterken. Hoewel het proces van reparatie van bankbalansen de laatste jaren is gevorderd in de lidstaten, wordt de rentabiliteit van banken negatief beïnvloed door hoge percentages probleemkredieten, inefficiënte bedrijfsmodellen en overcapaciteit, waardoor banken minder aan de reële economie kunnen lenen. De Commissie heeft een breed wetgevingspakket gepresenteerd om de risico's verder te beperken en met name de veerkracht van de banksector van de EU te versterken. De Commissie zal in juni 2017 ook een tussentijdse evaluatie presenteren van het actieplan voor de kapitaalmarktenunie.

De hoge percentages probleemkredieten zijn ontstaan doordat vóór de crisis kredieten al te gemakkelijk werden toegestaan en door de lange periode van trage groei die met de crisis is begonnen. Mede dankzij de aantrekkende economische groei en binnenlandse beleidsmaatregelen begint het percentage probleemkredieten in enkele lidstaten (Ierland, Kroatië en Slovenië) nu af te nemen. In een aantal andere landen wordt het herstel nog steeds belemmerd doordat banken als gevolg van het hoge percentage slechte leningen terughoudend zijn met het verstrekken van nieuwe leningen. Dit soort vicieuze cirkels zou kunnen worden doorbroken door met krachtige beleidsmaatregelen te bevorderen dat de leningen in kwestie worden afgeboekt.

Optreden is zowel geboden om het hoge percentage probleemkredieten terug te dringen als om te voorkomen dat dit percentage in de toekomst opnieuw oploopt. Doordat de economisch en financiële stelsels in de EU nauw met elkaar verweven zijn, leiden hoge percentages probleemkredieten in verscheidene lidstaten tot grootschaliger overloopeffecten. Hoewel de beleidsinstrumenten grotendeels in handen zijn van de lidstaten, zou een strategie op EU-niveau kunnen bijdragen tot een bredere aanpak en een gecoördineerd optreden op zowel nationaal als Europees niveau. In de aanbeveling voor de eurozone wordt ervoor gepleit levensvatbaarheidsrisico's in de banksector aan te pakken door middel van een doeltreffende strategie voor de hele zone.

Doeltreffende insolventiekaders, omvattende onder andere doeltreffende buitengerechtelijke herstructurering, zijn van cruciaal belang voor het ondersteunen van de sanering van probleemkredieten en het verhogen van de inningspercentages. Deze maatregelen omvatten onder meer de bevordering van transparantie en openbaarmaking, de versterking van gegevensinfrastructuur ter vergemakkelijking van transacties, en het beheer door en de verkoop aan niet-bancaire gespecialiseerde instellingen. Met het oog op de afwikkeling van de vele probleemkredieten zouden opties moeten worden overwogen om versnelde

balansreparatie mogelijk te maken. Zo zou er bijvoorbeeld over moeten worden nagedacht om proactiever gebruik te maken van toezichhoudende bevoegdheden en om het gemakkelijker te maken de betrokken activa te verkopen. De Commissie heeft Bulgarije, Ierland, Italië, Cyprus, Portugal en Slovenië aanbevolen maatregelen te nemen.

Investerings- en ondernemingsklimaat

Economische stabiliteit en de uitvoering van hervormingen hebben bijgedragen tot het herstel van het investeringsniveau, dat in enkele lidstaten hoger is dan voor de crisis. Er zijn echter meer inspanningen nodig om de voorraden van kapitaalgoederen, immaterieel kapitaal en infrastructuur uit te breiden en om de investeringskloof te compenseren die sinds het begin van de crisis is ontstaan. De beoordeling door de Commissie van de vooruitgang die is geboekt bij het wegnemen van de nationale belemmeringen voor investeringen en bij de prioritaire hervormingen die thans gaande zijn, bevestigt dat een significant deel van de landspecifieke aanbevelingen op deze gebieden niet volledig is uitgevoerd. De lidstaten zouden de huidige gunstige macro-economische voorwaarden moeten benutten om de overheidsinvesteringen op te voeren teneinde het ritme van de hervormingen te versnellen en mogelijkheden voor particuliere investeringen te creëren. Tegelijkertijd zouden de lidstaten, met name die met budgettaire ruimte, de opwaartse trend op het gebied van overheidsinvesteringen moeten bestendigen.

In de landen met ruimte voor meer overheidsuitgaven zou de overheid meer moeten investeren in onderwijs, infrastructuur en onderzoek en innovatie. In een aantal lidstaten is verbetering geboden van de openbare infrastructuur die van invloed is op de productiviteit, bijvoorbeeld op het gebied van breedbandnetwerken, verkeersverbindingen of innovatie. In veel andere lidstaten moet worden geïnvesteerd in volkshuisvesting, onderwijs, volksgezondheid en sociale voorzieningen. In alle gevallen zou het op transparante en juiste wijze toepassen van aanbestedingsprocedures moeten helpen de begrotingsmiddelen van de overheidssector zo doeltreffend mogelijk te gebruiken.

De snelheid en kracht van het herstel zijn echter afhankelijk van een krachtiger toename van de particuliere investeringen. De uitvoering van het investeringsplan voor Europa draagt ertoe bij dat overheidsinvesteringen optimaal worden gebruikt en fungeert als een katalysator voor particuliere investeringen. Dit versterkt in vele delen van Europa de impact van de Europese structuur- en investeringsfondsen. Structurele hervormingen dragen bij tot de totstandbrenging van een ondernemingsklimaat dat bevorderlijk is voor particuliere investeringen in de lidstaten. Bestuurlijke hervormingen zijn versneld in de landen waar zij het meest nodig waren. Er moet echter nog veel meer gebeuren. Een gestage stroom projecten is dan ook nog in ontwikkeling voor essentiële sectoren.

Er zijn meer inspanningen vereist om de efficiëntie van de rechtsstelsels te verbeteren en corruptie te voorkomen en bestrijden. Dit zijn in een aantal lidstaten belangrijke kwesties, die een belemmering vormen voor investeringen, een doeltreffende toewijzing van middelen, de economische prestaties en groei. Het aanpakken van deze uitdagingen is van wezenlijk belang voor het verbeteren van het ondernemersvertrouwen en het investeringsklimaat, het vergroten van de efficiëntie van de overheidsuitgaven, het bevorderen van rechtvaardigheid en het ondersteunen van economische, sociale en territoriale samenhang. De situatie vraagt om ononderbroken, consistent en coherent optreden, met name in de sectoren die het corruptiegevoeligst blijven: overheidsopdrachten, openbaar bestuur, het ondernemingsklimaat, gezondheidszorg. De volgende uitdagingen moeten nog worden aangepakt: de fragmentatie van de kaders ter voorkoming van corruptie en ontoereikende controlemechanismen, lacunes in het rechtskader voor corruptiebestrijding of in de handhaving van bestaande voorschriften inzake corruptiebestrijding, ontoereikende initiatieven inzake klokkenluiders en brievenbusmaatschappijen, ontoereikende vervolging van corruptie op hoog niveau, informele betalingen voor gezondheidszorg, en gebrek aan mededinging en transparantie bij overheidsopdrachten.

Product- en dienstenmarkten

In de meeste landen wordt nog onvoldoende vooruitgang geboekt bij de hervormingen van de product- en dienstenmarkten. Er zouden hervormingen moeten worden doorgevoerd in de lidstaten die daar nog geen werk van hebben gemaakt. In de meeste gevallen zijn er wel hervormingen voorgesteld of aangekondigd, maar er zijn er meer nodig, zij moeten wettelijk worden vastgesteld en zij moeten daadkrachtig worden uitgevoerd. Als er wel hervormingen zijn vastgesteld en deze momenteel worden uitgevoerd, moeten er maatregelen worden genomen om een consequente uitvoering te waarborgen en bovenal de hervormingen te consolideren, teneinde mogelijk terugdraaien ervan te voorkomen.

Hervormingen zijn met name belangrijk voor de zakelijke dienstverlening en de detailhandel, gezien de impact die deze sectoren hebben op de productiviteit van andere diensten en de be- en verwerkende nijverheid. Op deze gebieden zijn specifieke sectorale initiatieven gestart en in eerdere semestercycli is de lidstaten aanbevolen om deze sectoren te hervormen. Het vinden van aanvullende manieren om deze maatregelen en hervormingen uit te voeren, naast andere inspanningen om de mededinging op deze markten te bevorderen, wordt van essentieel belang voor het bevorderen van productiviteitsgroei in de dienstensectoren en in andere sectoren waarin deze diensten als input worden gebruikt. Dit zou het concurrentievermogen in de primaire en verbruikerssectoren helpen verbeteren. Meer mededinging en goedkopere professionele diensten zouden met name aan kmo's ten goede komen. Ook zouden deze hervormingen de ontwikkeling van nieuwe bedrijfsmodellen en innovatie mogelijk moeten maken.

Overheidsfinanciën

De overheidsfinanciën zullen er in de eurozone en in de EU als geheel naar verwachting op vooruit blijven gaan. Dankzij de aanhoudende bescheiden economische expansie en de buitengewoon lage rentetarieven zijn het algemene overheidstekort en de algemene overheidsschuld in 2016 verder afgenomen in de eurozone en de EU (het tekort bedroeg respectievelijk 1,5 % en 1,7 % van het bbp, en de schuld respectievelijk 91,3 % en 85,1 % van het bbp). Het algemene overheidstekort zal naar verwachting in beide gebieden in 2017 en 2018 verder afnemen en in 2018 uitkomen op 1,3 % van het bbp in de eurozone en op 1,5 % in de EU, bij ongewijzigd beleid. Vermoedelijk zal ook de algemene overheidsschuld in 2017 en 2018 in de eurozone en de EU verder afnemen; in de eurozone komt zij waarschijnlijk in 2017 uit op 90,3 % (84,7 % in de EU) en in 2018 op 88,8 % (83,6 % in de EU). Dit zijn de laagste niveaus sinds 2012. De schuldreductie is hoofdzakelijk het gevolg van primaire overschotten, verminderde rente-uitgaven, reële bbp-groei (zij het bescheiden) en de verwachte stijging van de inflatie.

Na meerdere jaren van budgettaire consolidatie is het begrotingsbeleid in de eurozone en de EU in 2016 grotendeels neutraal gebleven en dit zal waarschijnlijk ook in 2017 het geval zijn. Uitgaande van de voorgestelde landspecifieke aanbevelingen is de begrotingsaanpassing die vereist is voor lidstaten onder het preventieve deel die hun budgettaire middellangetermijndoelstelling nog niet hebben verwezenlijkt, in overeenstemming met het stabiliteits- en groeipact. Voor lidstaten onder het corrigerende deel benadrukken de voorgestelde aanbevelingen eens te meer dat aan de vereisten van de buitensporigtekortprocedure moet worden voldaan. Het realiseren van een duurzame daling van de schuldquote is met name van belang in landen met hoge schulden, die kwetsbaarder kunnen blijken voor sterke schommelingen op de financiële markten. Over het geheel genomen zouden deze aanpassingen om het pact volledig te respecteren, een enigszins restrictieve geaggregeerde begrotingskoers voor de eurozone als geheel in 2018 vergen.

Aan lidstaten met ruimte op de begroting wordt derhalve aanbevolen hiervan binnen de huidige regels van het stabiliteits- en groeipact gebruik te maken om de binnenlandse vraag te ondersteunen, met name via investeringen in infrastructuur, onderzoek en innovatie. Dit zou hun groeipotentieel versterken en tot een betere verdeling van de begrotingsaanpassing over de eurozone leiden. Ook zou deze aanpak ertoe bijdragen dat in 2018 voor de hele zone een in grote lijnen passender begrotingskoers wordt bereikt. Dit zou van belang zijn voor het vinden van een goede balans tussen het houdbaar maken van de overheidsfinanciën en het waarborgen van het voortgaande herstel van de economische activiteit en de werkgelegenheid. Voorts zouden de lidstaten bij het nemen van beleidsmaatregelen om de aanbevolen begrotingsaanpassingen onder het preventieve deel van het pact te bereiken, rekening moeten houden met de noodzakelijke ondersteuning van het herstel en met de potentiële impact op de werkgelegenheid. Bij haar toekomstige

beoordelingen zal de Commissie niet aarzelen gebruik te maken van haar beoordelingsmarge ingeval grote begrotingsaanpassingen een significante impact hebben op groei en werkgelegenheid. In dit verband zal zij gebruikmaken van alle geactualiseerde informatie over de voorspelde positie in de economische cyclus van elke lidstaat en daartoe nauw samenwerken met de Raad. Dit is in overeenstemming met de aanpak die de Commissie reeds heeft uiteengezet in haar mededeling van januari 2015 over de optimale benutting van de flexibiliteit binnen de regels van het stabiliteits- en groeipact en in haar mededeling van november 2016 over een positieve begrotingskoers voor de eurozone.

Teneinde middelen te vinden voor het financieren van investeringsprojecten voor de middellange tot lange termijn, zouden de lidstaten moeten focussen op het verbeteren van de samenstelling van hun overheidsfinanciën. Er zou nauwlettend op moeten worden toegezien dat de openbare inkomsten en uitgaven op passende wijze over de verschillende beleidsterreinen worden verdeeld, om tot een combinatie te komen die bevorderlijker kan zijn voor groei. Er zijn nadere inspanningen nodig om de doeltreffendheid en doelmatigheid van belastingen en uitgaven op alle overheidsniveaus te verbeteren. Dit kan essentieel zijn voor het verder verminderen van de algehele kosten van de openbare sector, en kan ruimte bieden voor het ondersteunen van beleidsmaatregelen die groei, productiviteit en sociale inclusie helpen bevorderen, zoals investeren in sociale infrastructuur en bijscholen van werknemers. Een doeltreffend, goed functionerend openbaar bestuur en een passend niveau van sociale dienstverlening en collectieve goederen zouden zowel de handelsactiviteit als de sociale rechtvaardigheid ten goede komen.

Kader 2. Het toezicht in het kader van het stabiliteits- en groeipact – een stand van zaken

Op basis van de beoordeling van de stabiliteits- en convergentieprogramma's 2016 heeft de Commissie ook een aantal stappen genomen in het kader van het stabiliteits- en groeipact.

De Commissie beveelt aan de buitensporigtekortprocedure voor Kroatië en Portugal af te sluiten. Er zouden dan nog slechts vier lidstaten onder het corrigerende deel van het pact vallen.

De Commissie heeft overeenkomstig artikel 126, lid 3, VWEU verslagen aangenomen over België en Finland, waarin wordt nagegaan in welke mate die landen het schuld criterium van het Verdrag naleven. In beide gevallen is de conclusie dat het schuld criterium geacht moet worden momenteel te worden nageleefd. In het geval van België moeten in 2017 bijkomende budgettaire maatregelen worden genomen om te zorgen voor brede naleving van het aanpassingstraject richting MTD in 2016 en 2017 samen. Wat Finland betreft, wordt erop gewezen dat de snelle vaststelling en uitvoering van structurele hervormingen die de productiviteit en het aanbod van arbeid verhogen, zeer belangrijk zijn om de groeivoorzichten op middellange termijn en de budgettaire houdbaarheid te verbeteren.

Voorts heeft de Commissie een waarschuwing gericht tot Roemenië wegens een significante afwijking van het aanpassingstraject richting de begrotingsdoelstelling op middellange termijn in 2016 en beveelt zij de Raad aan een aanbeveling vast te stellen voor Roemenië om in 2017 passende maatregelen te nemen met het oog op het corrigeren van deze significante afwijking. Het is de eerste keer dat deze procedure van het EU-kader voor economische governance wordt toegepast. Zij biedt de autoriteiten de gelegenheid corrigerende actie te ondernemen om de inleiding van een buitensporigtekortprocedure te vermijden.

Op basis van de beoordeling van de stabiliteitsprogramma's van 2017 staat de Commissie positief tegenover het verzoek om flexibiliteit van Litouwen en Finland. In het geval van Finland wordt de flexibiliteit verleend met het oog op de geplande uitvoering van belangrijke structurele hervormingen, met name het pact voor het concurrentievermogen en de pensioenhervorming, en investeringen. Wat Litouwen betreft, wordt de flexibiliteit verleend met het oog op de geplande uitvoering van hervormingen om het pensioenstelsel houdbaarder te maken door middel van verbeterde indexering en een geleidelijke verhoging van de pensioengerechtigde diensttijd.

4. CONCLUSIE

Structurele hervormingen en een beter gebruik van overheidsbegrotingen zijn onontbeerlijk, wil de economie van de EU haar volledig potentieel bereiken. Het door de Commissie voorgestelde pakket aanbevelingen gaat uit van zowel het

Europese perspectief als de nationale perspectieven. De aanbevelingen sluiten aan bij de in de jaarlijkse groeianalyse beschreven prioriteiten voor de EU en de eurozone en bij de aanbevelingen voor het economisch beleid van de eurozone. Ook berusten ze op een gedegen dialoog met de lidstaten, gevoerd via landverslagen, bilaterale debatten en bezoeken, en op de hervormingsagenda, als beschreven in de nationale hervormingsprogramma's en de stabiliteits- en convergentieprogramma's. De aanbevelingen hebben betrekking op de meest spoedeisende uitdagingen die het creëren van meer banen of snellere groei in de weg staan.

De Commissie verzoekt de Raad om zijn instemming te betuigen met de aanpak die wordt voorgesteld voor de landspecifieke aanbevelingen 2017-2018 en voor de daarmee samenhangende besluiten in het kader van het stabiliteits- en groeipact. Ook roept zij de lidstaten op om deze onverkort en tijdig ten uitvoer te leggen. De Commissie zal met belanghebbenden op alle niveaus blijven samenwerken teneinde een breed draagvlak en een effectieve follow-up en implementatie te verzekeren. Ook is de Commissie bereid om de lidstaten desgevraagd ondersteuning te verlenen bij de hervormingen, door middel van de onlangs in het leven geroepen Ondersteuningsdienst voor structurele hervormingen en door een optimaal gebruik van de Europese structuur- en investeringsfondsen.

TABEL 1 – ONDERWERPEN DIE IN DE LANDSPECIFIEKE AANBEVELINGEN 2017 AAN BOD KOMEN

Brede categorie	Beleidssterreinen	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	UK
Overheids-financiën & belastingen	Begrotingsbeleid & budgettaire governance																											
	Langetermijnhoudbaarheid van de overheidsfinanciën, incl. pensioenen																											
	Verlagen van de belastingdruk op arbeid																											
	Verbreden van belastinggrondslagen																											
	Verminderen van de fiscale bevoordeling van schulden																											
	Bestrijden van belastingontduiking, verbeteren van belastingdiensten & aanpakken van belastingontwijking																											
Financiële sector	Financiële diensten																											
	Woningmarkt																											
	Toegang tot financiering																											
	Particuliere schuldenlast																											
Arbeidsmarkt, onderwijs & sociaal beleid	Wetgeving inzake ontslagbescherming & kader voor arbeidscontracten																											
	Werkloosheidsuitkeringen																											
	Actief arbeidsmarktbeleid																											
	Stimulansen om te werken, banencreatie & arbeidsparticipatie																											
	Lonen & loonvorming																											
	Kinderopvang																											
	Gezondheidszorg & langdurige zorg																											
	Armoedebestrijding & sociale inclusie																											
	Onderwijs																											
	Vaardigheden & een leven lang leren																											
Structuurbeleid	Onderzoek & innovatie																											
	Concurrentie & regelgevingskader																											
	Concurrentie in de dienstensector																											
	Telecommunicatie, postdiensten & lokale overheidsdiensten																											
	Energie, hulpbronnen & klimaatverandering																											
	Vervoer																											
Openbaar bestuur & ondernemingsklimaat	Ondernemingsklimaat																											
	Insolventiekader																											
	Overheidsdiensten																											
	Overheidsbedrijven																											
	Civiel recht																											
	Schaduw economie & corruptie																											

TABEL 2 – GEBOEKTE VOORUITGANG BIJ HET REALISEREN VAN DE DOELSTELLINGEN VAN DE EUROPA 2020-STRATEGIE

EU-doelstellingen van de Europa 2020-strategie	Gegevens over 2010	Meest recente beschikbare gegevens	In 2020, op basis van recente trends
1. Arbeidsparticipatie van bevolking in leeftijd 20–64 jaar verhogen tot min. 75 %	68,6 %	71,1 % (2016)	Doelstelling waarschijnlijk gehaald
2. Optrekken gezamenlijke publiek-private investeringen in O&O tot 3 % bbp	1,93 %	2,03 % (2015)	Doelstelling waarschijnlijk niet gehaald
3 a. Uitstoot broeikasgassen met min. 20 % terugdringen t.o.v. 1990	Vermindering van 14 %	22 % vermindering (2015)	Doelstelling waarschijnlijk gehaald
3 b. Aandeel hernieuwbare energie in eindenergieverbruik verhogen tot 20 %	12,9 %	16,7 % (2015)	Doelstelling waarschijnlijk gehaald
3 c. Toewerken naar verbetering energie-efficiëntie met 20 % (d.w.z. een streefcijfer voor primair energieverbruik van 1 483 Mtoe).	11,7 % boven het streefcijfer voor primair energieverbruik van 1483 Mtoe	3,1 % boven het streefcijfer voor primair energieverbruik van 1483 Mtoe (2015)	Doelstelling waarschijnlijk gehaald
4 a. Aandeel voortijdige schoolverlaters terugbrengen tot minder dan 10 %	13,9 %	10,7 % (2016)	Doelstelling waarschijnlijk gehaald
4 b. Percentage bevolking in leeftijd 30–34 jaar dat tertiair onderwijs heeft voltooid, optrekken tot min. 40 %	33,8 %	39,1 % (2016)	Doelstelling waarschijnlijk gehaald
5. Aantal mensen dat zich in situatie van armoede of sociale uitsluiting bevindt of dreigt daarin terecht te komen, met min. 20 miljoen doen dalen.	Toename met 0,45 miljoen (t.o.v. nulmeting 2008)	Toename met 1,7 miljoen (t.o.v. nulmeting 2008)	Doelstelling waarschijnlijk niet gehaald

Bronnen: Europese Commissie; Europees Milieuagentschap.